

ТЕОРІЯ ЛІТЕРАТУРИ

УДК 82-23.09 (043.7)

DOI <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2024.3.1/33>

Дроздовський Д. І.

Інститут літератури імені Т. Г. Шевченка Національної академії наук України

АВТЕНТИЧНІСТЬ ЯК ЧИННИК МЕТАМОДЕРНІСТСЬКОГО МІСТЕРІАЛЬНОГО МЕТАЖАНРОВОГО ПАТЕРНУ

Стаття присвячена визначенню автентичності (О. Манюков, О. Висоцька) як важливої категорії метамодерністського дискурсу XXI ст. Крім філософських і соціально-психологічних експлікацій, ця категорія представлена також у літературному ландшафті, зокрема постає чинником британського романного дискурсу поч. XXI ст. Методи: структурно-семіотичний, герменевтичний, компаративістичний.

Результати та висновки. Обґрунтовано форми репрезентації автентичності в сучасних британських романах, які виявляють конфігуративні зміни від постмодернізму до постпостмодернізму й зокрема метамодернізму. Розкрито категорію психологічної автентичності, окреслено ансамбль ключових мотивів і проблем, які стосуються зазначеного явища і які репрезентовані в дискурсі сучасної британської романістики (І. Мак'юен, Д. Мітчелл). Окреслено шукання персонажів у царині розуміння фізичної реальності й метафізичного буття задля встановлення справедливості, наближення до істини, унеможливлення негативного впливу симулякрів, маніпулятивних технологій, ідеологій тощо на життя персонажів. Проаналізовано, що метамодерністські первні сучасних британських романів інтенсифікують інтелектуально-вольові інтенції, актуалізуючи концепт розуму, який, проте, не відкидає метафізичних шукань і сприймає реальність у єдності макро- й мікропроцесів.

Значення: метамодерністський дискурс у літературі сприяє формуванню картини світу, яка наближала б суспільство до блага, сприяючи встановленню справедливого розподілу ресурсів, реалізуючи соціальний контроль як чинник унеможливлення цифрових та ін. маніпуляцій. Визначено, у який спосіб автентичність кореспондує з містеріальним метажанровим патерном (Б. Шалагінов), що автор дослідження вважає центральним для фіксації конфігуративного переходу постмодернізму в метамодернізм. Наголошено, що зміна метажанрового патерну є визначальною в плані експлікації нової чуттєвості, психологічних і нарративних особливостей сучасних британських романів. Містеріальний метажанровий патерн актуалізує мотив дороги, пошуки персонажами істини через усвідомлення автентичного буття тощо.

Ключові слова: автентичність, метамодернізм, сучасний британський роман, містеріальний патерн, мета жанровий патерн.

Постановка проблеми. Важливою категорією метамодерністського дискурсу є поняття *автентичності*, яке експлікує прагнення суб'єкта наблизитися до істини. Таке наближення актуалізує пріоритизацію *автентичності* в кількох аспектах: психологічно-емоційному, тобто в плані відчуттів; світоглядно-філософському (відмова від постмодерного заперечення гранд-нарративів, які пов'язані з виявом глибинної емоційності, психологічної достовірності, ширості тощо).

Метамодернізм як суспільно-світоглядна платформа й філософсько-естетичний напрям постає

результатом актуалізації інтелектуально-вольових зусиль, формою долання постмодерного хаосу або постмодерної невизначеності, намаганням упорядкувати соціальний вимір, позначений новими викликами цифрової реальності. Так, О. Висоцька зауважує: «Сучасні технології наглядно можуть викликати бажання втекти від цифрового світу та знайти автентичний досвід у фізичному просторі. Це коливання між бажанням бути частиною цифрової культури та прагненням до автентичності є ключовим елементом метамодерністської інтерпретації соціального контролю. У метамодерніст-

ській перспективі соціальний контроль стає більш колективним та інтерактивним. Технології дозволяють людям не лише бути об'єктами контролю, але й активно брати участь у процесах саморегуляції та співпраці. Наприклад, спільноти у соціальних мережах можуть виступати як колективні наглядачі, формуючи норми та правила поведінки. Тобто соціальний контроль у цифрову епоху є не лише вертикальним (від влади до громадян), але й горизонтальним (взаємний контроль між громадянами). Метамодерністи актуалізують питання більш активної участі громадян у процесах соціального контролю» [2, с. 17].

З огляду на це метамодерністський романний наратив оприявнює пошуки відповідей на базові питання про принципи облаштування світу на макрорівні (в релігійно-метафізичному й фізичному аспектах), природу людини в біологічно-фізичному й інтелектуально-чуттєвому вимірах та ін.

Світоглядні моделі, покладені в основу сучасного (метамодерністського) художнього наративу, корелюють із поняттям *метажанрової форми* або *метажанрового патерну* (Б. Шалагінов), що визначає епістемологічне ядро твору.

Поняття *метажанру* активно експлуатується в річищі сучасного літературознавства. Важливою є експлікація цього явища, представлена в докторській дисертації Бориса Шалагінова, який, аналізуючи містерію, по суті, вдається до експлікації метажанрового явища на прикладі «Фауста» Гете: «вперше поетика «Фауста» розкривається в плані її «містеріального» змісту і поєднується з естетичними особливостями інших видів мистецтва, поширених тоді, що дозволяє запропонувати в дисертації поняття «містеріального полістилізму» як характеристику стильового симбіозу «Фауста» в контексті стильового життя мистецтва 17–18 ст. В ракурсі нового синтезуючого підходу пропонуються нові інтерпретації «важких місць» твору. Образ Мефістофеля дисертант прагне розкрити в плані полеміки поета з філософією Мандевіля (чого досі ніхто не робив). По ходу аналізу «Фауста» дається нове прочитання інших творів західноєвропейської класики, зокрема, з погляду «містеріального» або «утопійного» змісту» [8, с. 4].

Ми визначаємо містеріальний патерн як важливий у світоглядно-філософській парадигмі сучасного літературного процесу Великої Британії чинник, за якого інтелектуально-вольові зусилля персонажів спрямовані на розкриття таємниці буття. Інструментом для пізнання є наука (астрофізика), медицина (нейрофізіологія) тощо. Проте

такий інструментарій не забезпечує абсолютного наближення до сутності явищ, а часом оприявнює перед персонажами ще більшу таємницю буття. Самі персонажі орієнтуються на *раціонально забарвлений розум* (перефразовуємо поняття І. Канта про «морально забарвлений розум»): вони прагнуть віднайти закономірності й закони, щоб утвердити відчуття стабільності в нинішній дійсності, яка постає хисткою й непевною через катастрофи техногенного характеру й війни. Романистика І. Мак'юена («Субота», «Уроки») дедалі виразніше розкриває цей мотив глобального, планетарного катастрофізму.

Крім того, звернімо увагу на те, що сучасний британський роман експлуатує жанровий патерн притчі: наратор дистанціюється від ансамблю конкретних соціальних, політичних, екологічних та інших проблем. Ідеться про конструювання цілісного художнього світу, у якому людина не захищена від втручання технологій, які можуть бути використані з метою обмеження свободи. Війни, як показує І. Мак'юен у романах «Субота» та «Уроки», спрямовані на обмеження свободи: людина в такому разі замикається в *екзистенційній мушлі*, стурбована страхами й переживаннями через власну конечність, крихкість реальності й непевність майбутнього. Персонажі занурені у стихію рефлексій, пошук відповідей на запитання, властиві екзистенціалістській літературі.

Так, головний герой роману «Уроки» не може позбутися відчуття страху. І. Мак'юен показує ненормальність дійсності і її негативний вплив на персонажів, котрі є маріонетками великих геополітичних зіткнень (ядерне протистояння між СРСР і США в 1960-і рр.), що загалом актуалізує ідею ситуативних конфігурацій людини та ідеології в дискурсі гранд-наративів ХХ ст. О. Висоцька слушно наголошує: «Одночасно задачею метамодернізму стала не відмова від метанаративів, а їх переосмислення з врахуванням нових викликів ХХІ століття» [2, с. 14].

О. Висоцька наголошує: «Спільним для постмодернізму та метамодернізму є розуміння сучасної влади як дифузної і мережевої структури, що пронизує всі аспекти соціального життя <...>. Влада вже не обмежується державою чи окремими інститутами, вона функціонує через мікрорівні соціальних взаємодій, дискурси і медіа. Це змінює наші уявлення про свободу та автономію, оскільки контроль стає невидимим і вбудованим у саму структуру повсякденного життя. Представники як постмодернізму, так і метамодернізму у своїх роботах закликають до критичного

аналізу цих процесів та усвідомлення важливості більшого контролю та нагляду за системою влади, заснованої на створенні симулятивних образів реальності» [2, с. 15].

Постановка завдання. Метою статті є окреслення *автентичності* як категорії містеріального метажанрового патерну сучасних британських романів, що визначає особливості розвитку літератури в період після-постмодерну (зокрема, в річищі метамодерністського напрямку).

Виклад основного матеріалу. Дослідник філософії метамодернізму О. Манюков зауважує: «Концепція автентичності розглядається в дисертації як соціальний конструкт, тобто результат інтерсуб'єктивної, трансперсональної взаємодії між людьми, які починають контактувати одне з одним інакше, порівняно з періодами панування традиційного, модерного та постмодерного культурних кодів. Остаточний перехід до метамодерну здається малоімовірним, однак зростання його популярності та розвитку дає змогу говорити про успішне самоствердження метамодернізму як культурної фази, стадії розвитку ускладнених сучасних суспільств та філософської течії» [3, с. 4]. З наведеного міркування випливає, що актуалізація концепту «ускладненості» в соціальному, духовно-інтелектуальному та ін. аспектах є похідною від метамодерністських шукань, зокрема і в річищі літератури, яка оприявнює таку *складність* на нарративному рівні.

Карнавальність як модус світобудови, принцип світосприйняття людиною дійсності реалізує себе через гру з дискурсами, змінюваність знаків, сенсів, множинність інтерпретацій, поглядів, фокусів нарації. Карнавальність була однією з ключових характеристик постмодерного дискурсу, що унеможливило наближення до істини як екзистенційного феномену, якому притаманна автентичність у тому сенсі, як про це пише О. Манюков.

Постмодерністський твір, в основі якого *карнавальний* метажанровий патерн, в іронічний спосіб підважує істину й сам спосіб бачення дійсності. Це своєрідна форма втечі від звичного плину: подібну ситуацію спостерігаємо в карнавальній процесії, яка переінакшує традиційну диспозицію соціально-політичного простору, щоб на якийсь час легітимізувати простір гри, зміну знаків і дискурсів.

Метажанровий патерн *містерії* актуалізує категорію *трагічного*: вона пов'язана з розумінням світу як необлаштованого й недосконалого, у якому персонаж шукає себе й прагне знайти відповідь на ключове для себе екзистенційне питання (подібно

до містеріального шляху *Доктора Фауста* в однойменному творі Й. В. Гете). Персонажі в містерії будуть проходити через різні випробування, бо вони розуміють, що реальність потребує змін в аспекті розподілу суспільного блага тощо. Містеріальний метажанровий патерн спонукає художній простір до вияскравлення вчинків персонажів, які змагаються з дійсністю, щоб побудувати, на їхню думку, кращий, більш «правильний» і справдливіший світ.

З огляду на це антиутопічний компонент є іманентним в пост-постмодерністському дискурсі, в основі якого метажанровий патерн містеріального характеру: він спонукає персонажів пройти через переродження, щоб змінити світогляд і змінити реальність навколо. Відповідно, закономірно, що в дискурсі літератури містеріального плану поруч із *трагічним* з'являється категорія *геройчного*.

Антиутопічний первень постмодерністського твору візуалізує зіткнення героя з реальністю, боротьбу з ідеологією, як, наприклад, у романі «Хмарний атлас» Д. Мітчелла.

На композиційному рівні постмодерністський роман так само є багаторівневим утворенням: це складне явище метатекстуального характеру. Але множинні структурні компоненти тут підпорядковані не ідеї розщеплення істини, втечі від одного-єдиного дискурсу, а розумінням, що реальність (хронотоп) апріорі багатовимірною; є ті простори (метафізичні), які не можуть бути сприйнятими шляхом раціонального осягнення, принаймні на теперішньому етапі (звідси в «Хмарному атласі» впливає мотив переродження, реінкарнації душ, сам концепт «душ», яка в романі Д. Мітчелла виявляє себе як розумова й метафізична субстанція). Польська дослідниці «Хмарного атласу» В. Kucała звертає увагу на те, що «The idea of the interchangeability of souls hints at the reappearance of certain character traits in Cloud Atlas. <...>. Recurrent trajectories of story sequences appears to be one of the meanings of the title. Zachry's tribe believes ("Sloosha's Cross-in") that "Souls cross the skies o' time [...] like clouds cross i' skies o'the world" (CA 318). The protagonists of particular stories all seem to be disposable incarnations of circulating "souls" (підкреслення наше – *Д.Д.*). At the same time, the concept of mapping something as mutable as clouds is self-contradictory, and intimates both a pattern and a random variation of repetitions.

The notion of reincarnation (підкреслення наше – *Д.Д.*) is reiterated in the novel, in different guises. Zachry professes a belief in physical reincarnation

(підкреслення наше – *Д.Д.*). Living in a scientific age, Luisa Rey speculates that the author of the letters that have reached her (i.e. “Letters from Zedelghem”) is chemically present in the packet and may be integrated into her own body as she inhales the stale air” [11, с. 112].

З поєднання фізичного, розумового та метафізичного, психо-інтуїтивного тощо в романі, в основі якого містеріальний патерн, впливає метамодерністська *осциляція* (на чому наголошують нідерландські автори «Маніфесту метамодернізму» [9; 14; 15]) постмодерністського нарративу: поєднання іронії та щирості, емоційної автентичності й скепсису тощо. Така цілісність буття постпостмодерністського твору актуалізує концепт *міфу*, який виразно репрезентовано в романі “Хмарний атлас” Д. Мітчелла. Цей знаковий для постпостмодернізму, на думку теоретика постмодернізму й водночас одного з перших теоретиків постпостмодернізму Ф. Джеймісона твір (про що ми писали раніше), доцільно вважати прикладом роману, що є формою повернення до міфу. Персонажі своїми діями прагнуть відновити порушену гармонію, яка була знищена ідеологією споживачтва й капіталізму.

Категорія жанрового патерну, на нашу думку, дає можливість точніше визначити світоглядну філософську природу художнього твору.

В українському літературознавстві, попри розвідки, які пояснюють, наприклад, постпостмодерністську природу в романі “Хмарний атлас” Д. Мітчелла, маємо спроби інтерпретації цього роману в постмодерністській жанровій парадигмі, зокрема в статті С.Ф. Алексенко [1]. Така наукова постановка питання, на нашу думку, не розкриває всієї складності твору, а лише пропонує далі визначати літературу в теоретичному полі, що не є релевантним до нового світовідчуття, реалізованого зокрема і в нарративних моделях. Дослідниця наголошує: “Властиві для постмодерної літератури експериментаторство та пошук у сфері жанрів породили нові жанрові форми на межі власне літератури й публіцистики (мемуари, есе, коментарі тощо) та нові художні структури. Недовіра до метатекстів відобразилася у подрібненні великих оповідей на нарративи, покликани драматизувати сьогочасне розуміння кризи” [1, с. 31]. Проте аналізований роман Д. Мітчелла є прикладом не недовіри до метатекстів, а репрезентацію метатексту. Шість історій “Хмарного атласу” підпорядковані спільній, об’єднавчій меті: показати розвиток цивілізації, її інтелектуальних потуг як в аспекті поглиблення кризи, так і в парадигмі виходу з цієї

кризи, акумулювання духу, вихід за межі прагматичного розуму, боротьбу з ідеологією, яка формує імітаційну реальність і відводить людину від ціннісного переживання часу. В романі представлено як *хронологічний* час, так і час *ціннісний*, який в античній культурі позначений поняттям “кайрос”. І саме така специфіка визначальна: вона розкриває твір у метамодерністській парадигмі, що передбачає утвердження *автентичного* буття, а не усвідомлення кризи й творення нової жанрової форми як способу відмови від метатексту. Концепт музичного секстету в романі утверджує метатекстуальність твору.

С. Алексенко зауважує: “Герой літератури постмодернізму – людина, яка загубилась в повсякденному бутті, гостро переживає власну втрату і відчуженість духовних орієнтирів, загубила зв’язок із Всесвітом. Якісними характеристиками постмодернізму є дисгармонія і дискурсія, маргінальність, хаотична мережа, вільна циркуляція станів, інтертекстуальність, гіперреальний світ <...>; скептичність щодо будь-яких систем та ідеологій, іронія та цитування, змішування жанрів, рівнів мовлення, високої і популярної культури та деконструкція смислів (тобто розвінчування ієрархій цінностей, розмаскування ідеологій задля дестабілізації ідеологій взагалі) <...>; кризове світосприйняття, усвідомлення кризи і самоусвідомлення себе в цьому неспокійному світі. Саме необхідність такого самоусвідомлення і визначає актуальність творів постмодернізму” [1, с. 31]. Але зазначимо, що в романі “Хмарний атлас” ідеться не про постмодерністську дисгармонію, маргінальність і втрату духовних орієнтирів, бо ж постмодернізм узагалі заперечує поняття духовної інтенції, що передбачає прогрес, а намагання уже в метамодерністській площині віднайти втрачене автентичне буття. Ключовими тут є віра у власні сили, прагнення боротися, змагатися з реальністю, змінювати її. Йдеться не про скептичність до будь-яких систем та ідеологій, іронію й змішування жанрів, як зауважує С. Алексенко. В романі Д. Мітчелла оприявлено недовіру до тих суспільно-політичних структур, ідеологій, які постають симулякрними конструктами, візуалізуючи хибний шлях людського поступу, що призвів до штучної стратифікації суспільства й утворення небезпечних ідеологічних систем, які уярмлюють більшість і створюють імітаційну реальність.

Метатекстуальність роману Д. Мітчелла детермінована особливою філософською настановою: зарубіжні дослідники вже наголошували на зна-

чній ролі ніцшеанських [11] філософських поглядів. Філософія Ф. Ніцше кореспондує з ідеєю повернення в минуле, бодай наративно, щоб зрозуміти, що призведе до катастрофічних наслідків для цивілізації в майбутньому. Такий сюжетний хід зумовлений прагненням віднайти автентичне буття, реконструювати минуле як чинник множинних сценаріїв для розгортання майбутнього. Ми знаємо про п'ятий наратив і створення неоімперії, але коріння такої цивілізаційної кризи в минулому. Оповідач у романі перебуває в постійних референційних рекурсіях у парадигмі минулого, щоб дошукатися автентичного буття. В цих пошуках музика є одним із трансцендентальних об'єктів, які емансиповані від ідеології і на які ідеологія не має впливу. Важливість духовного ствердження людини підпорядковано ідеї побудови суспільства, яке перебуває в гармонії як у внутрішньому, так і в зовнішньому вимірі.

У неоімперії майбутнього споживацтво стає ідеологією: маємо абсолютну редукцію духовних інтенцій і мінімізацію тих трансцендентальних об'єктів (як музичний секстет), які здатні інтенсифікувати дух і повернути людину до екзистенційної, а не пропозиційної істини, яка визначається ситуативно й під впливом ідеології. В. Кусаґа зауважує: "Nietzsche's concept of eternal recurrence presupposes an infinity of time and a finite number of events which "repeat themselves in the same sequence through an eternal series of cycles". This notion, central to Nietzsche's thought, is "both explicitly mentioned and structurally evoked" in *Cloud Atlas*. In "Letters from Zedelghem", the protagonist Robert Frobisher rephrases a passage from *Notes on the Eternal Recurrence* when he writes to his friend: Rome'll decline and fall again, Cortazar'll sail again and, later, Ewing will too, Adrian [Robert's brother, killed in the Great War]'ll be blown to pieces again, you and I'll sleep under Corsican stars again, I'll come to Bruges again, fall in and out of love with Eva again, you'll read this letter again, the Sun'll grow cold again. Nietzsche's gramophone record. When it ends, the Old One plays it again, for an eternity of eternities (CA490 – тут залишаємо цитати з роману "Хмарний атлас" і посторінкові покликання на них – Д.Д.).

In that same story, a famous composer and a devotee of Nietzsche, Vyvyan Ayrns attempts but never finishes a composition named *Eternal Recurrence*, in honour of the philosopher (CA84). Frobisher, his more talented colleague, produces his own work called *Cloud Atlas* whose design is described as "a sextet for overlapping soloists [...] In the 1st set, each

solo is interrupted by its successor: in the 2nd, each interruption is recontinued, in order" (CA463), making it a metonymy of the entire novel" [11, с. 110]. Наявність *трансцендентального* (секстет "Хмарний атлас") у сконструйованій реальності кореспондує з міфологічними структурами: трансцендентальне дає можливість переродитися, деавтоматизувати сприйняття реальності й усвідомити, що людство пішло хибним шляхом.

"Viewed collectively, the stories are snapshots of human history, chosen at random but illustrative of certain general tendencies. The impression of randomness and fragmentariness is intensified by the novel's generic heterogeneity.

Despite its richness of detail as well as widely diverse temporal and geographic settings, the same basic narrative pattern is re-enacted: individuals and groups exploit and prey on one another. The people of Moriori in the Pacific Islands are conquered, enslaved and even cannibalised by their neighbours, and both are colonised by Europeans ("The Pacific Journal of Adam Ewing"); an older composer takes advantage of the talent of his young colleague ("Letters from Zedelghem"); a corporation accumulates power and wealth by developing a hazardous nuclear project and eliminating those who try to warn the public of the danger ("Half-Lives – The First Luisa Rey Mystery"); a technologically advanced society depends on genetically engineered androids for slave labour ("An Orison of Sonmi451"); the savage Kona tribe kill or enslave their neighbours ("Sloosha's Crossin' an' Ev'rythin' After"), etc. As one character sums it up in the final pages of the novel, "the world is wicked. Maoris prey on Moriori, Whites prey on darker-hued cousins, fleas prey on mice, cats prey on rats, Christians on infidels, first mates on cabin-boys, Death on the Living. 'The weak are meat, the strong do eat'" [11, с. 108]. Наративна складність роману «Хмарний атлас» продиктована інтенцією оповідача шляхом зіставлення різних сценаріїв, шляхом перенесення фокусу уваги з теперішнього на минуле і з минулого на майбутнє вибудувати модель цивілізаційного розвитку: розкрити форми зіткнення людської волі з реальністю, з імітацією, ідеологією, яка насправді покликана мінімізувати духовні потуги людства й перетворити людину на об'єкт політичної волі маленької спільноти тих, хто прагнуть захопити владу. Мотив боротьби *всіх проти всіх*, фактично мотив Левіафану, в романі Д. Мітчелла посилює сприйняття *автентичного буття*: множинність наративу тут не постмодерна, а все ж таки метамодерністська. Фрагментація наративу – це не відповідь на кризу, а форма від-

находження *надбуття*, *наддетермінізму*, що призвів до занепаду, катаклізмів і водночас який може повернути все до онтологічного виміру міфологічної гармонії й ладу.

Як зауважує Ю. Шабанова, дослідниця філософії доби метамодерну, зокрема і в площині реалізації в лоні сучасного культурно-історичного періоду міфологічних інтенцій, які в площині літератури дають підстави говорити про реактуалізацію містеріального первня, «міф відіграє адаптивну роль у світі метамодерної осциляції, що виконує функцію взаємointegraції модерних цінностей та постмодерних інтелектуальних практик, утримуючи трансцендентний вимір буття в повсякденних життєвих проявах «позатемпоральної миттєвості» та здійснюючи трансцендування за рахунок чуттєво-інтуїтивних прозрінь. Змістовним підґрунтям реконструкції метамодерного міфу виступає романтична концепція двосвіття, що набуває нового прочитання в контексті неоромантичного повороту метамодерну та його підвищеної уваги до крайньо-суб'єктивного прояву ширості, серйозності, безпосередності світовідчуття людини одиничної. На відміну романтичного двосвіття, що підкреслює розрив між ідеальним та дійсним, метамодерна реконструкція наданого концепту покликана віднайти «Велике Ціле» – об'єднуюче начало, виражене через метанаратив динамічного «Прото-Синтезу». На цьому шляху міф відіграє роль універсального конструкту» [5, с. 487–488].

Постпостмодерністський роман загалом апелює до формування нової світоглядної оптики, особливої психології світосприйняття, яка уможливує реалізацію принципу автентичності. Саме така настанова дає можливість протистояти дискурсу фейків, здійснювати критичний аналіз ситуації, не бути об'єктом соціально-політичних або ж економічних маніпулятивних технологій («Хмарний атлас» Д. Мітчелла).

Категорія *автентичного* реалізована

1) на рівні персонажів, які розмірковують про те, як облаштувати життя, щоб унеможливити відчуття втоми, нереалізованості, фрустрації («Сонячна» І. Мак'юена), щоб зрозуміти логіку еволюційних процесів і водночас появу таких явищ, як поезія або музика в еволюційній парадигмі людства «Субота» І. Мак'юена);

2) у світоглядних параметрах протагоніста, в його мотивації, психології, ставленні до описуваної реальності як циклічної, яка підпорядковується закономірностям найвищого порядку («Хмарний атлас» Д. Мітчелла).

Категорія *автентичності* актуалізує в дискурсі сучасного британського роману ансамбль екзистенціалістських мотивів, які розвивають екзистенціалізм ХХ століття.

Традиційно екзистенціалістські твори репрезентують ситуацію перебування героя в лімінальному стані. Топіка війни не є обов'язковим атрибутом сучасного літературного ландшафту Великої Британії, хоча образ війни (передусім в Іраку, конфлікти в Пакистані) в різний спосіб оприявнюється в романах і кореспондує з екзистенційними відчуттями персонажів. Проте все ж таки більшою мірою йдеться про лімінальний стан, який полягає в перебуванні героя між поглядом на світ із позиції раціональності, наукових підходів, і з позиції відчуття, що людина в ХХІ столітті так і не наблизилася до розуміння таємниці буття Всесвіту, а отже, нові дослідження в астрофізиці чи фізиці, медицині, нейромедицині зокрема, тільки поглиблюють потребу людини в Богові, посилюють її переконання в тому, що цей світ не міг бути створеним випадково.

Така інтенція, пов'язана з відчуттям *вищої детермінованості*, також актуалізує вияв *автентичності* в річищі сучасного британського роману. Зауважимо, що топіка війни наскрізна в нещодавно опублікованому романі І. Мак'юена «Уроки» («Lessons», 2022). Доля персонажа нерозривно пов'язана з дискурсом війни, що герой переживає в юнацькі роки під час загострення кризи між Радянським Союзом і США. Історична реальність нагадує досократичні уявлення про те, що світ створений із вогню: висловлюючись метафорично, *вогонь війни* заторкує глибинні переживання персонажа.

І. Мак'юен показує, що людина ХХ століття перебуває в нерозривній єдності з війною. *Велика* війна може розпочатися будь-якої миті — людина не захищена від її наслідків. Медіа намагаються в різний спосіб приховати від людини цю загрозу, і з цього випливає маніпуляційна природа засобів масової інформації уже в середині ХХ ст., про що І. Мак'юен писав у романі «Амстердам». Медіа в ХХ ст. почали формувати ілюзорну реальність, по суті, імітаційну, яка є формою дистанціювання від реальних загроз і катастроф.

Висновки. Мотив формування персонажа під впливом зовнішніх страхів і акцентація на внутрішніх переживаннях – те, що визначає метамодерністську специфіку сучасного британського літературного ландшафту. Йдеться про психологічно сконструйовані екзистенційні ситуації можливої катастрофи, які детермінують поведінку персона-

жив, актуалізують розмисли героїв, їхні рефлексії з приводу конечності життя й хисткості світу.

Отже, ідею вразливості людини актуалізовано в романістиці початку ХХІ ст., зокрема в знаковому для постпостмодернізму роману “Хмарний атлас” Д. Мітчелла. Мотив занурення в рефлексії персонажів актуалізує розуміння хисткості світу в категоріях буттєвої невизначеності. В романі “Субота” І. Мак’юена оповідач прагне пояснити потребу у війнах специфікою нейрофізіології мозку, суто біохімічними відхиленнями або ж впливом культурних і релігійних патернів, які формують від-

повідну поведінку екстремістського характеру. Потреба вирішувати справи через зброю в ситуації воєнного протистояння розкриває незбагненну природу людини в потягові до зла й деструкції.

Чи впливає такий потяг із самої природи, з нейрофізіології мозку, що керує людською поведінкою в соціальному вимірі?

Такі питання визначають екзистенційний ландшафт постпостмодерністського роману Великої Британії й ставлять перед дослідниками й дослідницями низку запитань, що потребують наукового розв’язання.

Список літератури:

1. Алексенко С. Композиційно-нарративні особливості постмодерністського роману (на матеріалі роману Д. Мітчелла «Хмарний атлас»). *Слобожанський науковий вісник. Серія Філологія*, випуск 2, 2023. С. 30–36. <https://doi.org/10.32782/philspu/2023.2.6>
2. Висоцька О. Культурно-історичні межі метамодернізму. *Вісник НЮУ імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія*, 2024, 2(61). <https://doi.org/10.21564/2663-5704.61.304455>
3. Манюков О. Ю. *Метамодернізм у пошуках нової автентичності: автореферат дис. ... д.філософ : 033. Харків: [б. в.], 2024. 20 с.*
4. Манюков О. *Метамодернізм у пошуках нової автентичності. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 033 – Філософія (Галузь знань 03 – Гуманітарні науки). Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна Міністерства освіти і науки України, Харків, 2023.*
5. Шабанова Ю. О. Міфологічний вимір культури в контексті метамодерного світогляду. *Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку: наук. зб. Напрям: «культурологія»*. 2024. Том 48. С. 483–490.
6. Шабанова Ю. О. Метамодерн в мистецькому просторі передчуття нової культурної парадигми. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку: наук. зб. Напрям: «культурологія»*. Вип. 43. 2022. С. 87–94.
7. Шабанова Ю. О. Осциляція як вимір філософії метамодерну. *Epistemological studies in Philosophy, Social and Political Sciences*. 2019, 2 (2). С. 13–22.
8. Шалагінов Б. Б. “Фауст” Й. В. Гете і проблема духовної сутності людини в німецькій літературі на рубежі 18-19 ст. : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук; Національна академія наук України, Інститут літератури ім. Т.Г. Шевченка. Київ : [б. в.], 2003. 40 с.
9. Akker R. van den & Gibbons A. & Vermeulen T. *Metamodernism: History, Affect and Depth After Postmodernism*. London : Rowman & Littlefield, 2017. 245 p.
10. Allern T-H. *Myth and Metaxy, and the Myth of Metaxis. Playing Betwixt and Between*. Nesna : IDEA Publications, 2002. P. 77–85.
11. Kucala, Božena. *The Eternal Recurrence of (Hi)Story: David Mitchell’s Cloud Atlas* <https://core.ac.uk/reader/199436710>
12. Mitchell D. *Cloud Atlas*. London : Hodder and Stoughton, 2004. 544 p.
13. Shabanova, Y. O. *Metamodernism Man in the Worldview Dimension of New Cultural Paradigm. Anthropological Measurements of Philosophical Research*, 2020, (18), 121–131. <https://doi.org/10.15802/ampr.v0i18.221402>
14. Vermeulen T. Akker R. *Misunderstandings and clarifications-Notes on Metamodernism*. URL: <https://www.metamodernism.com/2015/06/03/misunderstandings-and-clarifications>
15. Vermeulen T., Akker, R. *Notes on metamodernism. Journal of Aesthetics & Culture*. V 2. 2010. P. 56–77.

Drozdovskyi D. I. AUTHENTICITY AS A FACTOR OF THE METAMODERN MYSTERIOUS METAGENRE PATTERN

In the article, the concept of authenticity (O. Maniukov, O. Vysotska) has been defined as an important category of the metamodern discourse of the 21st century. In addition to philosophical and socio-psychological explanations, this category is also represented in the literary landscape; in particular, it appears as a factor

in the British novel discourse at the beginning of the 21st century. Methods: structural-semiotic, hermeneutic, comparative approach.

Results/findings and conclusions. The forms of representation of authenticity in the contemporary British novels are substantiated that highlight the situation of configurable changes from postmodernism to post-postmodernism and, in particular, metamodernism. The category of psychological authenticity is revealed, an ensemble of key motives and problems related to this phenomenon and that are represented in the discourse of the contemporary British novels (I. McEwan, D. Mitchell) is outlined. The desires of characters to understand physical reality and metaphysical existence in order to establish justice, approach the truth, and prevent the negative influence of simulacra, manipulative technologies, ideologies, etc. on human life is outlined. It is analyzed that the metamodern contemporary British novels reveal intellectual-volitional intentions, reinforcing the concept of mind in general that, however, does not reject metaphysical searches and perceives reality in the unity of macro- and micro-processes.

Significance: the metamodern discourse in contemporary fiction contributes to the formation of a picture of the world that would bring society closer to the good, establishing a fair distribution of resources, implementing social control as a factor of impossibility of digital, etc. manipulations It is determined in what way authenticity corresponds with the mysterious metagenre pattern (B. Shalahinov) that the author of the research considers central for understanding and fixing the configurable transition of postmodernism into metamodernism. It is emphasized that the change of the metagenre pattern is decisive in terms of explication of the new sensuality, psychological and narrative features of the contemporary British novels. The mysterious metagenre pattern exploits the motif of the way, the characters' search for truth through awareness of the manifestations of authentic existence, etc.

Key words: *authenticity, metamodernism, contemporary British fiction, mystery, metagenre pattern.*